

PASCAL BENTOIU

SONATA PENTRU PIAN

OP. 1

FONDUL DE DEZVOLTARE INSTITUȚIONALĂ: CNFIS-FDI-2022-0385
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE MUZICĂ DIN BUCUREȘTI

Domeniul vizat: 6. Dezvoltarea capacității instituționale pentru cercetare în universități
TITLU PROIECT: *CONTROLUL MUZICII. Efecte și consecințe ale Instituției Cenzurii asupra educației și culturii muzicale în România celor trei dictaturi din secolul XX: carlistă, antonesciană și comunistă.*

Perioada de desfășurare a proiectului: 29 martie – 16 decembrie 2022

Ingrijitor ediție: Viniciu Moroianu
Grafică note muzicale: Andreea Mitu
Tehnoredactare: Andreea Mitu
Redactor text: Benedicta Pavel
Traducător: Patrick Zuk, Maria Bojin

Universitatea Națională de Muzică București
Editura UNMB
Str. Știrbei Vodă nr. 33, 010102 București, România
Tel.: +40 21 314 26 10 / int. 201
Email: edituraunmb@unmb.ro
www.unmb.ro | www.edituraunmb.ro

© Editura UNMB, 2022
Toate drepturile rezervate pentru prezenta ediție, cu acordul deținătorilor acestora.
All rights reserved for this edition, with the consent of the owners.

ISMN 979-0-707661-43-7

PASCAL BENTOIU

SONATA PENTRU PIAN

OP. 1

Publicarea Sonatei pentru pian op. 1 vine să restituie patrimoniului muzical românesc și universal singurul număr de opus rămas netipărit din creația lui Pascal Bentoiu. O mărturie grăitoare găsim în memoriile lui Annie Bentoiu, *Timpul ce ni s-a dat*:

Între 1945-1948 Pascal a lucrat cu Jora armonia, contrapunctul, fuga, compoziția și orchestrația, practic toate disciplinele Conservatorului. În 1947 a terminat Sonata sa de pian; cu timiditate i-a cerut profesorului său încuviințarea să i-o dedice, iar acesta a acceptat. Lucrarea va căpăta mai târziu numărul de opus 1 și își va aștepta îndelung prima ei execuție publică, în 1985, cu pianista Ilinca Dumitrescu. Ascultasem de multe ori Sonata în primii ani de când ne cunoscusem; îmi plăcea grozav, era vie, ritmată, mi se părea că-l exprimă perfect pe tânărul care-și croia cu atâta energie drumul în viață, iar el ne-o cânta totdeauna cu plăcere. De curând, Viniciu Moroianu i-a dat o viață nouă; am fost din nou fericită s-o reascult și să-i regăsesc autorul vesel, spontan și dinamic, așa cum era în vremea în care împlinea douăzeci de ani.¹

Sonata a fost analizată de Steluța Radu, în volumul I al cercetării *În jurul lui Pascal Bentoiu*².

Autorul mi-a încredințat un exemplar din textul transcris în februarie 1998, cu următoarea dedicație: *Lui Viniciu Moroianu, pentru ocuparea unei după-amieze ploioase (eventual în insula Majorca), cu tot dragul și aceeași veche admirație pentru marele său talent.*

Lucrarea a făcut parte din programele de recital pe care le-am susținut la Ateneul Român pe 23 noiembrie 2002 și 25 aprilie 2007. Am făcut-o auzită, de asemenea, în mai multe orașe din țară, precum și la Aula Palatului Cantacuzino, pe 26 februarie 2007 (în proiectul *Arte Novi* inițiat de Radio România Cultural). Cu acel prilej mi-am notat o observație a compozitorului, potrivit căreia în interpretarea mea a prevalat *puterea ritmică exorbitantă în defavoarea melodicului, care este continuu în această muzică.*

Am înregistrat Sonata la Radio România pe 8 decembrie 2002 (maestru de sunet: Florin Tudor), cu participarea compozitorului, care s-a implicat total și la fonotecarea benzii. Rezultatul sonor, rămas până astăzi unicat, l-a dăruit prietenilor apropiați. Înregistrarea a fost postată pe canalul de YouTube al lui Thorsten Gubatz, pe 4 mai 2018³.

¹ Annie Bentoiu, *Timpul ce ni s-a dat*, vol. 2, Editura Vitruviu, București, 2006, p. 44-45.

² Steluța Radu, *În jurul lui Pascal Bentoiu*, vol. 1: *Sonatele cu pian*, Editura UNMB, București, 2005.

³ *Pascal Bentoiu (1927-2016): Piano sonata (1947)*, <https://youtu.be/U87Ck0URw8o>.

Lucrul cu compozitorul acestei Sonate a însemnat pentru mine una dintre cele mai prețioase experiențe artistice. Creatorul ei *știa* în adânc tot ceea ce notase cu maximă acribie în partitură și dorea o transpunere în sunet pe deplin fidelă ca imagine și realizare. Marea majoritate a notațiilor pe care mi le-am făcut atunci atrag atenția asupra citirii corecte și amănunțite a textului: diferența dintre *staccato* și *tenuto*, dintre *poco* și *pochissimo*, gradarea dinamicii, precum și a indicațiilor *crescendo* și *diminuendo* spre o anumite nuanță, reliefarea și dozarea planurilor sonore. Redarea semnelor și sensurilor din partitură cere devoțiune și minuție, adică tratamentul profesional aplicabil oricărei muzici intens semnificante. Permanent s-a insistat pe ideea de fluentă a tempoului. De altfel, multe indicații ce conțin cuvântul *tempo* sunt urmate, în manuscris, de semnul exclamării.

O serie de nuanțări și termeni sugestivi pe care le-a notat atunci le transcriu mai jos:

- I.
 - măsura 32: *senza cresc.*;
 - măsura 40, nonoletul de la m.d.: „delicat”;
 - măsurile 75-76 și 89-90: *con Ped.*;
 - măsura 114, timpii 3-4: *maestoso*;
 - măsura 118-119: *senza animando*;
 - măsura 129: „clăbuc”;
 - măsura 144: la *in tempo* se ajunge mai degrabă pe timpul 1 al măsurii următoare; m.s. *in rilievo*;
 - măsurile 183-184: în textul original, cele două măsuri sunt notate a se cânta într-o singură pedală.
- II.
 - măsura 1: capul tematic este *fă*;
 - măsurile 17-19: *sf* pe timpul 7 (în *mp*);
 - măsurile 21 și 156: *calando* în sens de *rall.* spre *Meno mosso*;
 - măsura 38: gama rapidă trebuie cântată clar (chiar dacă depășește puțin durata celor două optimi în care este încadrată);
 - Trio (de la măsura 39): m.d. *in rilievo*;
 - măsurile 99-100: *poco pesante*;
 - măsurile 171-172: *con Ped.*;
 - măsura 177: *non ff.*
- III.
 - ideatica părții I a Sonatei op. 109 de Beethoven;
 - măsura 1: trisonul cu puțin impuls (în *p*);
 - măsurile 4, 12 și 25: *tranquillo*;
 - accentul de la măsura 5 și *cresc.* de la măsura 31 nu trebuie să fie violente;
 - măsura 6: *doloroso*;
 - măsurile 11 și 13: sincopă fără accent;
 - măsura 14, de la prima sincopă: sentiment de „despărțire sfâșietoare”;
 - măsurile 14-21 și 55: *giusto*;

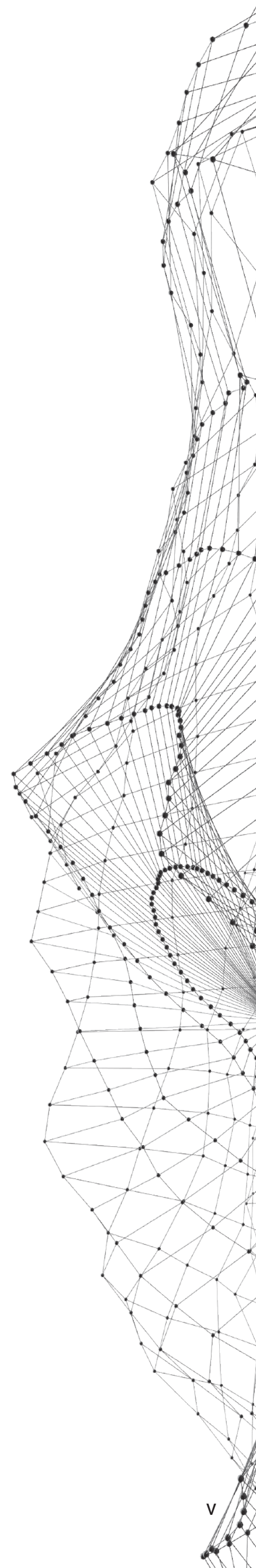
- măsura 22: trisonul de la măsurile 18-21 rămâne în rezonanță doar până la timpul 2 (*mp dolce* în original), care este dorit *in rilievo* față de măsura următoare;
- măsura 37: *senza rit.*;
- măsurile 41-42: *dolente*, cu expresie;
- măsurile 52-57: *cresc.* până la *f*;
- măsura 58: *senza affretare*, „crunt”;
- măsura 68: *Ped.* pe toată măsura;
- măsura 75: *tranquillo*, „enescian”;
- măsurile 93-94: distinct motivul de 4 șaisprezecimi care se repetă.

- IV.
- măsurile 1-2: „important”; deschidere spre sincopă, apoi frazare „doi plus trei” cu direcție spre nota întreagă;
 - măsurile 9 ½-14 ½ și 170: *senza cresc.*;
 - măsurile 18-21: *senza accel.*;
 - măsura 22: *giocos*;
 - măsura 30: cu umor;
 - măsura 42: „suspendat”, cu direcție spre timpul 1 următor;
 - măsurile 43 și 60: m.s. *in rilievo*;
 - măsura 145: „vitalizare”;
 - măsura 151, m.d.: „delicat”;
 - măsurile 186-191, caracterul „duoletului”: „amețit”;
 - măsurile 200-202: *con Ped.*;
 - măsura 207: *senza dim.*;
 - măsura 208: „bătrânește”;
 - măsura 219: *in tempo*;
 - măsura 226: *maestoso*.

La toate acestea se adaugă o seamă de completări operate în textul muzical, pe care le-am plasat între paranteze drepte, precum și câteva îndreptări și întregiri tacite.

Viniciu Moroianu

București, 5 decembrie 2022

PASCAL BENTOIU

PIANO SONATA

OP. 1

This edition of Pascal Bentoiu's Piano Sonata Op. 1 makes available for the first time the only work in his output that had hitherto remained unpublished. The composer's wife, Annie Bentoiu, described the sonata's genesis and long-delayed premiere in her memoirs, *The Time We Were Given*:

Between 1945 and 1948 Pascal worked with Jora on harmony, counterpoint, fugue, composition and orchestration, practically all the disciplines of the Conservatory. In 1947 he finished his Piano Sonata; he timidly asked his teacher's permission to dedicate it to him, and the latter accepted. The work would later be given the opus number 1 and would long await its first public performance, in 1985, with pianist Ilinca Dumitrescu. I had listened to the Sonata many times in the early years of our acquaintance; I liked it very much, it was lively, rhythmic, it seemed to me to perfectly embody the young man who was making his way so energetically through life, and he always played it for us with pleasure. Recently, Viniciu Moroianu gave it a new life; I was happy to listen to it once again and to rediscover the joyful, spontaneous and dynamic author he was when he was twenty.¹

The Sonata was analysed by Steluța Radu, in volume 1 of the publication *About Pascal Bentoiu*.²

The author entrusted me with a copy of the manuscript transcribed in February 1998, with the following dedication: *To Viniciu Moroianu, to fill a rainy afternoon (possibly on the island of Majorca), with all my love and the same old admiration for his great talent.*

The work was part of the recital programmes I performed at the Romanian Athenaeum on November 23, 2002 and April 25, 2007. I also performed it in several cities around the country, as well as at the Bucharest Cantacuzino Palace Hall, on February 26 2007 (in the *Arte Novi* project initiated by Radio Romania Cultural). On that occasion, I took note of an observation made by the composer, according to which in my interpretation *the exorbitant rhythmic strength prevailed to the detriment of the melodic, which is continuous in this music.*

I recorded the Sonata at Radio Romania on December 8, 2002 (sound engineer: Florin Tudor), with the participation of the composer, who was also fully involved in the production of the tape. The resulting recording, still unique today, was given to close friends. The audio was posted on Thorsten Gubatz's YouTube channel on May 4, 2018.³

¹ Annie Bentoiu, *Timpul ce ni s-a dat* [The Time We Were Given], vol. 2, Vitruviu Publishing House, Bucharest, 2006, p. 44-45.

² Steluța Radu, *În jurul lui Pascal Bentoiu* [Around Pascal Bentoiu], vol. 1: *Sonatele cu pian* [Sonatas with Piano], UNMB Publishing House, Bucharest, 2005.

³ *Pascal Bentoiu (1927-2016): Piano sonata (1947)*, <https://youtu.be/U87Ck0URw8o>.

Working with the composer of this Sonata was one of the most precious artistic experiences for me. Its creator *knew* deep down all that he had noted with the utmost acuity in the score and wanted a translation into sound that was fully accurate in its reproduction and realization. Most of the notes I took at the time focus on the correct and thorough reading of the text: the difference between *staccato* and *tenuto*, between *poco* and *pochissimo*, the gradation of dynamics, as well as the *crescendo* and *diminuendo* indications towards a certain nuance, the emphasis and the gradation of sonic levels. The rendition of the markings and directions in the score requires close attention and meticulousness, i.e. the professional approach required by any intensely meaningful music. The tempo fluctuations are crucially important. In fact, many indications containing the word *tempo* are followed in the manuscript by an exclamation mark.

A number of nuances and indications he wrote in my score during rehearsals are transcribed below:

- I.
 - measure 32: *senza cresc.*;
 - measure 40, the nonuplet in the right hand (m.d.): “delicate”;
 - measures 75-76 and 89-90: *con Ped.*;
 - measure 114, beats 3-4: *maestoso*;
 - measure 118-119: *senza animando*;
 - measure 129: “effervescent”;
 - measure 144: *in tempo* is reached [here] rather on beat 1 of the next measure; left hand (m.s.) *in rilievo*;
 - measures 183-184: in the original text, the two bars are to be played under a single pedal.
- II.
 - measure 1: the thematic head is *fa*;
 - measures 17-19: *sf* on beat 7 (in *mp*);
 - measures 21 and 156: *calando* with the sense of *rall.* towards *Meno mosso*;
 - measure 38: the rapid scale is to be played with a crisp articulation.
 - Trio (from measure 39): right hand *in rilievo*;
 - measures 99-100: *poco pesante*;
 - measures 171-172: *con Ped.*;
 - measure 177: *non ff.*
- III.
 - ideation of Part 1 of Beethoven’s Sonata Op. 109;
 - measure 1: the tritone with a little momentum (in *p*);
 - measures 4, 12 and 25: *tranquillo*;
 - the accent from measure 5 and *cresc.* from measure 31 must not be violent;
 - measure 6: *doloroso*;
 - measures 11 and 13: syncopation without accent;
 - measures 14, from the first syncopation: a feeling of “heartbreaking separation”;

- measures 14-21 and 55: *giusto*;
- measure 22: the tritone in measures 18-21 remains in resonance only up to beat 2 (*mp dolce* in original), which is intended *in rilievo* compared to the next measure;
- measure 37: *senza rit.*;
- measures 41-42: *dolente*, with expression;
- measures 52-57: *cresc.* to *f*;
- measure 58: *senza affretare*, “brutal”;
- measure 68: *Ped.* throughout the measure;
- measure 75: *tranquillo*, “Enescu style”;
- measures 93-94: the 4 semiquaver repeating motif [should be] played distinctly.

- IV.
- measures 1-2: a melody in unison grows to a sixth. The five eighth notes are to be played two + three. The phrase leads towards the whole note in the following bar.
 - measures 9 ½-14 ½ and 170: *senza cresc.*;
 - measures 18-21: *senza accel.*;
 - measure 22: *giocoso*;
 - measure 30: with humour;
 - measure 42: “suspended”, heading to the next beat 1;
 - measure 43 and 60: left hand *in rilievo*;
 - measure 145: “energetically”;
 - measure 151, right hand: “delicate”;
 - measures 186-191, character of the “duplet”: “dizzy”;
 - measures 200-202: *con Ped.*;
 - measure 207: *senza dim.*;
 - measure 208: “elderly”;
 - measure 219: *in tempo*;
 - measure 226: *maestoso*.

Other additions to the musical text have been placed in square brackets, as well as some corrections and a few tacit insertions.

Viniciu Moroianu

Bucharest, December 5, 2022

25 **Poco rall.** ----- **Meno mosso** (♩ = ca. 104)

f *sempre f*

29 *quasi f* *quasi rall.* *mf* *f_{sub.}* m.d.

quasi f *quasi rall.* *mf* *f_{sub.}* m.d.

(un poco in rilievo)

34 **Esitando** ----- **poi in Tempo**

mp dolce *pp* *poco sf*

m.s. *mf* *p*

40 *poco rall.* ----- **Tempo**

poco rall. **Tempo** *poco sf* *mf legato*

44 *cresc.* *più f* 5

cresc. *più f* 5

48 *ff* m.s. 7 *m.s.* *decresc. poco a poco*
 (quasi campane) [*f*] loco
 8vb
 Ped. *

52 *cresc. molto*
 8vb

57 *molto rall. - - - A tempo*
sf *pp*
p

62 *cresc.* *f*

66 *p* *quasi mf* *rall. - -*

70 *molto* *poco - - a - - poco in Tempo* (♩ = cca. 112)
p